



Universitätsbibliothek Paderborn

**Preceptoriu[m] Nico. [de] Lira ordinis seraphici Francisci/
siue Expositio tripharia breuis vtil[is] in decalogu[m] legis
diuine**

Henricus <de Frimaria>

Nicolaus <de Lyra>

Colonie, 19.05.1495

Tertjo exponitur sic. Meme[n]to vt diem sabbati sanctifices/ id e[...]
nt illa die purissime co[n]templationi ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-31207

PRECEPTA

ficitis: sed diem dñicam polluunt z contaminant
intēdendo voluptatib; ebrietatib; z chorcis. Et
de his conquerit dñs Eze. 22. Sanctuaria mea
spreuitis; z sabbata mea polluitis: propterea da-
bo vos cōtempribiles omnib; nationib;: P

MERTIO exponitur sic. Demēto vt di-
em sabbati sanctifices ad ēvt illa die purissime cō-
templationis z pfecte quieti mentis intēdas ab oī-
bus mundanis cogitationibus vel occupatiōib;
te subtrahendo z p actū intime contēplatiōis p̄ita-
ti diuine liberrime vacando. qđ pprie puenit mē-
tib; contēplatiuis q̄ singula dei bñficia mente de-
uotissima ptractāt. z p q̄libet pcepto bñficio deo
pfectas gr̄a z cōdes exoliunt replicātes tota die
illud Isaiē. 63. Miserationū dñi recordabor: lau-
dem dicā p oīb; que dedit nobis dñs d̄s nr̄. Et
istam quietē mentis in deo quelibet mēs deuota
feruent emulari d̄z pp̄t̄ tria bōa q̄ ex̄ide sequunt̄
Primū est seminis deifici in aīa sepulti fructuo-
sa germinatō. qđ p̄z. qz multa semina p̄tutū natu-
ralit̄ hōī cōplātata latent in mente rōnali: z ibi q̄-
dam desidia z ariditate mentis pereūt z desiccant̄
que oīa copiosum fructum pducere: si p lumen
gr̄e diuine z p feruorem deuotionis fecundarent̄.
Quod exemplum p̄z in sole materiali qui radijs sui
splendoris z feruoris terram penetrans semē i ter-
ra defossum z occultatum viuificat z fecundat: sic
etiam per lumen diuine gratie z feruorem dilectō-
nis z deuotiōis qua mēs q̄escit in deo: virtutū se-
mina in mēte rōnali latentia yberius fecundantur

TERCIUS

Secūm ē p̄ntis vite attediatio /z oīm terrenozū
libera despectio. Nā certū ē q̄ dulcor q̄ mens intē
mo feruore quiescit ī deo: causat ī boīe tediū z me
rozē toti⁹ vite p̄ntē /z iduc̄ mēti deuote q̄ndā insi
piditatē z nauseā oīm terrenozū. Nec mi⁹ qz scdm̄
Bregoniū. gustato spū desipit oīs caro. Cui⁹ rō ē
qz sic̄ ignis material̄ ī rebz suo feruore adustis au
fert oēm pulchritudinē z placibilitatē: reddēs ea
nigra z deformia ad vidēdū: ita feruor interne deu
uotōis oēm dulcedinē vite p̄ntē in tediū z merorē /
z rez rpalū pulchritudinē z placibilitatē ī q̄ndaz
insipiditatē z nauseā puertit. qz sic̄ fm̄ Bernardū
spens Moysi deuorabat sp̄etes magoz: ita dul
cor itime deuotōis oēm dulcedinē vite p̄ntis tol
lit /z in quandā insipiditatem conuertit. **T**erti
um est cordis frigidū duri z rigidū perfecta liquefa
ctio /z diuinozū instinctorum prompta executō. qd̄
patet. Nam sicut radij solares glaciem resoluunt
ita feruor interne deuotionis mentem frigidaz ge
lu torporis z desidiē constrictam a deo resoluit z li
quefacit /vt prompte diuinis instinctibus consen
tiat /z p̄viam mandatorum dei ī oīm virtū exer
citiō feruenter z celeriter currat. Quem motuz be
ne senserat Psalmista cum dicebat. **U**iam man
datorū tuozū cucurri cū dilatasti cor meum. Post
q̄ meā mentē dilatastī z inflāmastī feruore tue de
uotōnis oīno desidia. p̄cul mota /mā data tua im
pleui /z oīb diuinis instinctibus prompte z dele
ctabiliter acquieui. Sz forte dicerz aliquis Pau
per suz tantū habeo laborare pro cōmunibus inf

PRECEPTA

diligentijs q̄ inde obliuiscor̄ contemplationis et orationis. Huic ego respondeo q̄ talis debet diligenter aduertere an sua occupatio sit maior q̄ illius eximij regis Dauid qui habuit regnū latissimū et terras pluriās gubernare: q̄ tamen de seip̄o dicit Meditatio cordis mei in cōspectu tuo semp. Et alibi Septies in die laud̄ dixi tibi. **S**ciendū autē q̄ sicut quilibz christianus adultus tenetur oī die ad aliqualem memoriā de deo pro suis beneficijs habendā: ita religiosus et cleric⁹ beneficiar⁹ tenet ad horas canonicas: quas si sine causa legitima omittunt: mortaliter peccant. Et nō solū cū qui horas canonicas ad quas tenentur omittunt peccant mortalit̄: verū etiam q̄ eas negligēter dicunt: Nō quidē ex impotentia vel infirmitate: sed potius ex contemptu vel mala consuetudine. quia h̄ negligentia ī talibz scdm se et fragilitatem hūanā considerata sit venialis: contemptus tñ et mala consuetudo faciūt eā mortale. vt p̄ de Conse. di. 20. in textu et glosa. Et sic patent tria precepta que ordinant hominē ad deum. **P**rimū q̄ dem ad venerandū sc̄ patris potentia. **S**c̄m ad colendum filij veritatē **T**ertium ad iugiter meditandum sp̄s sancti bonitatē. Sed est diligentissime aduertendū q̄ contra tria precepta p̄dicta cōtingit hoīem tripliciter peccare. **P**rimo ex impotentia vel infirmitate/aut etiam ex timore. et sic peccatur quasi contra patris potentiam et contra primū preceptum. Dicitur autē peccatur ex impotentia vel infirmitate quando peccatur ex passiōe

VERTU

que indicat nature corrupte fragilitatē z impoten-
tiā. Ex timore autē ptingit peccare dupliciter fm
duplicē timorē. Est em̄ qdā timor hūanus qñ scz
timentur pericula carnis. Est timor mundan⁹ qñ
scz timentur pericula rerum. Et isti timores mali
sunt. Et mortaliter peccant qui ppter eos faciunt
illicitū qd est cōtra deū v'l omittūt aliqd licitū ad
quod tenent. Un̄ istos timores excludit saluator
Math. 10. Nolite timere eos qui occidunt corp⁹
sed poti⁹ eū timete qui pōt aiām z corpus mittere
in gehennaz. Ex quo sequit̄ correlariē q si q̄s mi-
les iuuat dñz suū in bello iusto. v'l si probabiliter
credit eū habere iustū bellū: in his duobz casibus
pōt iuuare dñm suū sine peccato sed nō amicum vel
cognatū nisi sciat eū habere iustum bellū. Et hoc
pbat. 23. q. 1. Quid culpa. Iustū autē bellū fm
Guillermū. est qd vlciscit iniurias vel qd gerit p
rebus debite repetēdis: z sic gens vel ciuitas plecti
potest. ¶ Secūdo fit peccatum per ignorantia siue
errorē: qñ contra filij sapientiaz. z sic peccatur con-
tra secūdū pceptū. Dicit̄ autē peccatū ex ignorantia
qñ aliqd ignorat̄ eoz quoz scientia a pctō impedi-
uisset. z tūc distingue. quia v'l hoc fit ex ignorantia
iuris z h̄ nō excusat. qz est vincibilis. vt pz. i. q. 4.
ca. vltio. Sz si est inuincibilis excusat. sicut pz de
infantibz furiosis vel dementibz qbus nō impura-
tur qd faciūt vt dicit Bernard⁹ in glo. ¶ Simi-
liter etiā excusatur is qui sequit̄ vnā opinionē p/
babilez famosaz vbi magistri inter se p̄trarie opi-
nantur. Aut hoc fit ex ignorantia facti z sic excusa

PRECEPTA

tur hō a pctō obliro dūmō duo i se habeat **P**ri
mū ē: si adhibz diligētiā quā p̄t adiueniēdū pctm
oblitū. vt h̄z Isaie. 38. Recogitabo tibi oēs an
nos meos. zc. **S**cōm ē si oret deū vt reuelet si
bi. Tūc em̄ s̄m Augustinū a reuelat/aut relaxat.
Tertō: fit pctm ex malitia siue ex electōe vt cuz
hō ex voluntate deliberata pctō adheret. Et sic pec
cat s̄ tertū p̄ceptū. qz s̄ bonitatez spūs sancti. Et
talia dicūt pctā i sp̄m sc̄m. Circa q̄ duo p̄ ordinē
s̄ declarāda. **P**rimū ē qz q̄r s̄z pctā i sp̄m sc̄m
Scōz ē: an illa pctā sint mortalia s̄z v̄l si qn̄qz
p̄nt eē venialia **P**ropt̄ p̄mū ē sciēdū qz peccatū
i sp̄m sc̄m pp̄rie d̄z illō qd̄ ipugnat bonitatē spūs
sc̄i cui⁹ gr̄a fit remissio pctōz. Et tale pctm qd̄ fit
ex certa malitia s̄m theologos. v̄l ex electōe sc̄m
Ph̄m. 3. Ethicoz d̄z irremissibile vt p̄z. Math.
12. i textuz glosa. Nō qz nūqz remittat: s̄ qz nō h̄z
causaz remissibilitatē. tollit em̄ oīa illa q̄ requirunt
ad remissionē pctōz. Et qz sex sunt p̄ditōes que
requirunt in remissione pctōz: ideo sunt sex sp̄s
pcti in sp̄itū sanctū. Haruz aut̄ sex: due sumunt
ex parte remittētis **P**rima est: dei misericōdia p̄do/
nans culpā z contra h̄c est desperatō. qz homo
propt̄ grauitatem peccatoruz desperat. vt p̄z per
Layn qd̄ despauit de dei misericōdia. Dixit ei Layn
dño Gen. 4. Daioz ē iniquitas mea q̄ vt veniam
merear. z sic fuit deceptus. qz (Psalmista teste)
Prope est dñs oībus inuocātibz eū in veritate. p̄
pe em̄ id est propitius est omnibz inuocantibz euz
z hoc in veritate id est non secūdum mala deside/

ria q̄ aliud querunt q̄ ip̄m deū. glo. increpationē
 busz minis nō cōuertunt ad deū: sed desperādo
 accumulānt crimē suū. Gregorius. ¶ **S**cōda ē
 iusticia obligans ad penam. Et contra hanc ē p̄/
 sumptio impunitatis. Similiter ex parte penitē/
 tis duo requiruntur. ¶ **P**rimū est dolor d̄ pec/
 catis preteritis. z h̄ ē final̄ ip̄nitētia. ¶ **S**cōm
 ē p̄positū abstinēdi a pctis futuris. Et h̄ ē obsti/
 natio q̄ hoīs mens ita obstinat̄ i pctō: q̄ nō vult
 penitere. ¶ **S**imilit̄ tertio ex parte gratie gratuz
 faciētz per quā simpliciter peccatuz remittit̄ duo
 requiruntur. Nā hec gratia vel confert̄ in fide ec/
 clesie: z contra hoc est impugnatio veritat̄ agnite
 Vel in sacramentis ecclesie vel leḡ noue z contra
 hoc est inuidētia fraterne gratie. Et non accipit̄
 inuidētia fraterne gr̄e put̄ aliquis inuidet̄ fratri
 suo v̄l alicui singulari p̄sone: sed quando tanta est
 malicia in eo: q̄ displicet̄ sibi de gratia dei crescen
 te in mundo. Et sic patet quez quot sunt peccata
 in spiritū sanctuz. qz sex. puta desperatio. presum/
 ptio/finalis impenitētia/obstinatō/impugnatio
 veritat̄ agnite/z inuidētia fraterne gratie. Pa/
 tet etiā qualit̄ ista peccata dicant̄ irremissibilia/
 et qualiter non. ¶ **P**ropter scōm est sciendum q̄
 si quis labatur i desperationem ex infirmitate vel
 prauitate complexionis z de hoc dolet z renitet̄ i/
 quantum potest: sic desperatio non est peccatum/
 nisi forte veniale. Si autem contingat ex errore v̄l
 deceptione: puta si putans se obsequium presta/
 re deo seipsum occidat: sic est peccatum mortale.

PRECEPTUM

Sivero quis desperat ex certa malicia et electioe
vt diffinitive dicat cum Layn. Maior est iniquitas
mea quam vt veniam merear sic desperatio est pec-
catum in spiritu sanctum. et tali consulendum est vt cogi-
ter de imensitate diuine misericordie. et simili modo de
alijs ddm est. Nam aut presumptio nascitur ex infir-
mitate qua homo nimis de dei misericordia con-
fidit: et sic dicitur peccatum veniale. Aut nascitur
ex errore nimis de meritis suis presumendo: et sic
presumptio est peccatum mortale et spes supbie.
Aut nascitur ex certa malicia qua omnino inten-
dit dei iusticiam non seruare presumens de impuni-
tate peccati: et sic proprie est peccatum in spiritum
sanctum: quia aufert iusticie dei equitatem. Et tali
consulendum est vt frequenter cogitet de rigore ius-
ticie. Similiter impugnatio veritatis agnite aut
prouenit ex infirmitate: vt cum aliquis propter vere-
cundiam vinci nolens impugnat veritatem agni-
tam: et sic est peccatum veniale. Aut prouenit ex
malicia: puta cum propter munera vel stipendia
aliqua que excecant intellectum: impugnat verita-
tem in damnum alterius: vt patet in malis aduo-
catis: et sic est peccatum mortale. Aut hoc prouenit
ex certa malicia: vt cum quis deliberate impugnat
fidem catholicam vel consilia vel precepta euange-
lica: et sic proprie est peccatum in spiritum sanctum
Similiter inuidencia fraterne gratie: aut prouenit
ex infirmitate: puta si dolet alium meliorem sibi prefer-
ri: tunc si dolet propter sui insufficientiam non peccat
quia secundum glosam Bernardi dolor iste bonus est.

TERCIU

Si autem dolet solum propter eminentiam alterius et talis
mors sit in deliberatione: sic est peccatum veniale. Aut puenit
nit ex ignorantia: puta si quis dolet de alterius excellen-
tia quia propter hoc sibi tunc diminui propter bonum: sic est peccatum
mortale et spes inuidie. Aut puenit ex certa malicia:
puta cum propter depreuationem affectus alius nec amat
bonum in seipso nec etiam videre potest in alio: et sic est pec-
catum in spiritu sancto. ¶ De obstinatione autem et finali im-
penitentia: sciendum est quod talia autem sumuntur pro-
uentione et sic obstinatio dicitur permanens voluntas in peccatis. Et
finalis impenitentia solum importat pro-
uentionem et sic ista duo non sunt peccata specialia: sed cir-
cumsstantie cuiuslibet peccati. Aut sumuntur tria: et sic
obstinatio importat voluntatem deliberatam et perma-
nendam in peccato. et finalis impenitentia importat volun-
tatem non penitendi: que duo sic differunt. Nam
finalis impenitentia sumitur respectu preteriti: quia im-
portat propositum non penitendi de peccatis commis-
sis et sic pro-
uat peccati emendam. Obstinatio vero
sumitur respectu futuri. unde pro-
uat peccati cautelam
et sic ista duo proprie dicuntur peccata in spiritu sancto.
¶ Ex premissis patet qualiter confitendum sit de tran-
sgressionibus huius precepti secundum quemlibet eius intel-
lectum. Et sic patent tria prima precepta que or-
dinant hominem ad deum.

QUARTU preceptum est. Hono-
ra patrem tuum et matrem tuam. Exodi. 20.
In quo precepto secundum Augustinum libro
de decem cordis: implicatur omnis actus beneficentie
proximo impendendus siue ex debito naturalis